

Kansaneläkelaitoksen lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Viite: Sosiaali- ja terveysministeriön lausuntopyyntö, STM/1856/2018 ja STM044:00/2018

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt Kansaneläkelaitoksen lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Kansaneläkelaitos lausuu pyynnön johdosta seuraavan:

Esityksen tavoitteista ja keskeisistä ehdotuksista

Esityksen tavoitteena on turvata korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palvelut valtakunnallisesti ja parantaa palvelujen laatua ja saatavuutta.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta. Lisäksi esityksessä ehdotetaan säädettävästä laista johtuvia muutoksia terveydenhuoltolakiin, sairausvakuutuslakiin, yliopistolakiin ja ammattikorkeakoululakiin. Esityksen mukaan Kansaneläkelaitos vastaisi korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestämisestä valtakunnallisesti. Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö (YTHS) tuottaisi palvelut esityksen mukaan. Palvelujen sisältö määriteltäisiin edelleen terveydenhuoltolaissa.

Kansaneläkelaitos pitää kannatettavina korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palvelujen turvaamisen ja palvelujen laadun sekä saavutettavuuden tavoitteita. Kansaneläkelaitos katsoo, että hallituksen esityksessä tehdyillä lainsäädäntöratkaisuilla on myös mahdollista saavuttaa kaikille korkeakouluopiskelijoille yhdenvertaisesti laadukkaat ja riittävät opiskeluterveydenhuollon palvelut, jolloin voidaan perustellusti katsoa esityksen toteutuessaan kaventavan toivotusti korkeakouluopiskelijoiden terveys- ja hyvinvointieroja.

Kansaneläkelaitos toteaa, että esityksessä esitellyistä toteuttamisvaihtoehdoista nyt valittu ratkaisu, jossa Kansaneläkelaitos toimii järjestäjänä ja YTHS palvelujen tuottajana, turvaa Kansaneläkelaitoksen näkemyksen mukaan parhaiten esityksen tavoitteiden toteutumisen. Kuten esitysluonnoksessa on todettu, Kansaneläkelaitoksella on kokemusta opiskeluterveydenhuollon korvausten valtakunnallisesta maksatuksesta, seurannasta ja valvonnasta, minkä lisäksi Kansaneläkelaitos on kokonsa vuoksi kykenevä reagoimaan mahdollisiin erityistilanteisiin.

Poliisiammattikorkeakoulun opiskelijoiden harjoittelujaksoa koskevat poikkeukset

Esityksen mukaan korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain 2 § 2 momentin yksityiskohtaisten perustelujen mukaan (esityksen sivu 51) poliisiammattikorkeakoulussa opiskelevat eivät olisi opiskeluterveydenhuollon piirissä opintoihinsa kuuluvan harjoittelujakson aikana. Edelleen lain 25 § 2 momentissa säädettäisiin, että poliisiammattikorkeakoulussa opiskeleva ei ole velvollinen maksamaan terveydenhoitomaksua sen lukukauden osalta, jonka aikana hän suorittaa opintoihinsa kuuluvaa harjoittelujaksoa.

Poliisiammattikorkeakoulussa opiskelevien opintoihin kuuluva harjoittelujakso voi alkaa tai päättyä kesken lukukauden. Kansaneläkelaitoksen käsityksen mukaan tällöin esitettyä lainsäädäntöä voidaan tulkita siten, ettei poliisiammattikorkeakoulussa opiskelevan tarvitsisi maksaa terveydenhoitomaksua, vaikka hän olisi opintoihinsa kuuluvassa harjoittelussa vain osan lukukaudesta. Edelleen Kansaneläkelaitoksen käsityksen mukaan esitettyä lainsäädäntöä on tulkittava siten, että tällaisella opiskelijalla on kuitenkin oikeus käyttää opiskeluterveydenhuollon palveluita harjoittelujakson päätyttyä tai ennen harjoittelujakson alkamista myös sellaisena lukukautena, jolloin hän ei olisi joutunut maksamaan terveydenhoitomaksua.

Kansaneläkelaitos toteaa, että esitettyssä muodossaan korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain 2 § 2 momentissa ja 25 § 2 momentissa säädettävät poliisiammattikorkeakoulussa opiskelevia koskevat poikkeukset voivat lain toimeenpanossa aiheuttaa myös ylimääräisiä hallinnollisia kustannuksia, jos harjoittelujakson alkamis- tai päättymisajankohtaa joudutaan selvittämään.

Kansaneläkelaitos esittää edellä mainitun johdosta, että korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain 2 § 2 momentissa ja 25 § 2 momentissa ei säädettäisi poliisiammattikorkeakoulussa opiskelevien harjoittelujaksosta aiheutuvista poikkeuksista oikeuteen opiskeluterveydenhuollon palveluihin tai terveydenhoitomaksun maksuvelvollisuuteen.

Kansaneläkelaitoksen oikeus auditoida Ylioppilaiden terveydenhuoltosäätiön toimintaa

Esityksen sivulla 26 on todettu muun ohella, että

Kansaneläkelaitos voisi toteuttaa YTHS:n tuottamien palvelujen, toiminnan ja varojen käytön seurantaa ja valvontaa

tarkastusten tai auditointien sekä jatkuvan seurannan kautta. Kansaneläkelaitoksella on pitkä kokemus järjestämiinsä kuntoutuspalveluihin liittyvästä valvonta-, ohjaus- ja auditointitoiminnasta. Lisäksi Kansaneläkelaitos toteuttaa YTHS:n tuottaman opiskeluterveydenhuollon ja työterveyshuollon tarkastuksia sekä sairaanhoito- ja matkakorvausten suorakorvausmenettelyihin liittyviä auditointeja. Kansaneläkelaitoksella on pitkälle kehitetyt ja vakiintuneet tarkastus- ja auditointimenetelmät ja -resurssit. Samoja tarkastus- ja auditointimenetelmiä voidaan soveltaa ja edelleen kehittää erilaisiin palveluiden ja varojen käytön valvontaan liittyviin tarpeisiin.

Edelleen esityksen mukaan korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain 31 § 2 momentissa säädettäisiin, että

Kansaneläkelaitoksella on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä ja korvauksetta Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiöltä järjestämänsä korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon lainmukaisuuden, laadun, vaikuttavuuden, taloudellisuuden, tuottavuuden ja jatkuvan kehityksen seuraamiseksi ja arvioimiseksi tarvitsemiaan tietoja. Lisäksi Kansaneläkelaitoksella on oikeus tarkastaa säätiön kirjanpito. Tietojen antovelvollisuus koskee myös Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön muilta palveluntuottajilta hankkimia tässä laissa tarkoitettuja palveluja. Nämä tiedot tarkoittavat YTHS:n järjestelmistä saatavia olemassa olevia tilastotietoja.

Kansaneläkelaitos toteaa, että ilmeisenä tarkoituksena on, että Kansaneläkelaitoksella olisi oikeus tarvittaessa auditoida YTHS:n toimintaa. Kansaneläkelaitos esittää kunnioittavasti, että asia yksiselitteisesti myös todettaisiin lakitekstissä. Kansaneläkelaitoksen käsityksen mukaan tämä olisi toteutettavissa lisäämällä mainita auditointioikeudesta esimerkiksi kirjanpidon tarkastamista koskevaan lauseeseen: ”Lisäksi Kansaneläkelaitoksella on oikeus tarkastaa säätiön kirjanpito ja suorittaa YTHS:n toimintaan ja tiloihin kohdistuva auditointi ennalta ilmoitettavana ajankohtana.”

Korvauksen tarkistamismenettelyyn liittyvä valtioneuvoston asetus

Esityksen mukaan korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain 22 § 4 momentissa säädettäisiin, että

Korvauksen määrä tarkistetaan lopullisen opiskelijamäärän mukaisesti, kuten valtioneuvoston asetuksessa säädetään. Lopullinen opiskelijamäärä on kevät- ja syyslukukausien opiskelijamäärien keskiarvo.

Kansaneläkelaitos pitää kannatettavana sitä, että tarkistusmenettelystä säädettäisiin asetuksella. Kansaneläkelaitos kunnioittavasti ehdottaa, että samalla asetuksella säädettäisiin myös Kansaneläkelaitoksen YTHS:lle maksamaan korvaukseen liittyvistä yksityiskohdista. Tällaisia voisivat olla esimerkiksi päivämäärät, joihin mennessä YTHS:n tulee korvauksen saadakseen toimittaa Kansaneläkelaitokselle korvauksen määrittelyä varten tarvittavia tietoja.

Voimaantulosäännös

Esityksen mukaan korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain 39 §:ssä säädettäisiin lain voimaantulosta. 39 § 2 momentissa säädettäisiin, että

Syksyllä 2019 läsnä olevaksi ilmoittautuvat yliopisto-opiskelijat suorittavat lukuvuoden 2019-2020 terveydenhoitomaksusta vain syyslukukauden osuuden, jonka suuruus on xx euroa.

Kansaneläkelaitos toteaa, että 39 § 2 momentin kirjoitusasu saattaa olla tulkittavissa virheellisesti siten, että laissa säädettävä velvollisuus maksaa terveydenhoitomaksu ei koskisi kevätlukukautta 2020. Koska tämä ei Kansaneläkelaitoksen käsityksen mukaan ole tarkoitus, esittää Kansaneläkelaitos, että 39 § 2 momentin kirjoitusasu muutetaan seuraavasti:

Syksyllä 2019 läsnä olevaksi ilmoittautuvat yliopisto-opiskelijat suorittavat ylioppilaskunnan jäsenmaksun yhteydessä maksettavasta lukuvuoden 2019-2020 terveydenhoitomaksusta ylioppilaskunnalle vain syyslukukauden osuuden. Tämän lain mukainen terveydenhoitomaksu maksetaan Kansaneläkelaitokselle kevätlukukaudesta 2020 alkaen.

Potilaan asema ja oikeudet korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollossa

Kansaneläkelaitos kiinnittää huomiota siihen, että korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetussa laissa ei esityksen perusteella olisi potilaan asemaa ja oikeuksia koskevaa sääntelyä.

Lain 4 § 2 momentissa säädettäisiin, että asiakkaan ja potilaan asemasta ja oikeuksista on voimassa lisäksi, mitä niistä muualla lainsäädännössä säädetään.

Potilaan asemasta ja oikeudesta annetun lain (785/1992) 1 §:n mukaan potilaan asemaan ja oikeuksiin terveyden- ja sairaanhoitoa järjestettäessä sovelletaan kyseistä lakia, jollei muussa laissa toisin säädetä. Mainitun lain 3 luvussa säädetään terveyden- ja sairaanhoitoonsa tai siihen liittyvään kohteluun tyytymättömän mahdollisuudesta tehdä muistutus terveydenhuollon toimintayksikössä terveydenhuollosta vastaavalle johtajalle (10 §) ja kantelusta valvovalle viranomaiselle (10 a §).

Kansaneläkelaitos esittää, että korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain perusteella järjestetty ja tuotettu opiskeluterveydenhuolto kuuluisi potilaan asemasta ja oikeudesta annetun lain soveltamisalaan. Kansaneläkelaitos toteaa käsityksensä, että korkeakouluopiskelijalla olisi siten mahdollisuus edellä mainitun muistutuksen ja kantelun tekemiseen.

Kansaneläkelaitos esittää vielä selvitettäväksi ja harkittavaksi, tulisiko esitettävässä lainsäädännössä olla potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 3 luvun sääntelyä täydentäviä tai siitä poikkeavia säännöksiä.

Lopuksi

Kansaneläkelaitos pitää esitettyä lainsäädäntöä kannatettavana ja tarpeellisena. Kansaneläkelaitos kykenee esitetyn lainsäädännön myötä järjestämään korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palvelut valtakunnallisesti ja laadukkaasti yhdenvertaisella ja kustannustehokkaalla tavalla.

Anne Neimala

Reija Jääskeläinen

Etuusjohtaja

Osaamiskeskuksen päällikkö